

Input SURF m.b.t. de internetconsultatie m.b.t. AIV advies113 18 december 2020

In SURF werken onderwijs- en onderzoeksinstituten samen aan ICT-voorzieningen en -innovatie om de kansen van digitalisering ten volle te benutten. Zo maken we samen beter en flexibeler onderwijs en onderzoek mogelijk. SURF is van oudsher betrokken geweest bij de start van het internet, en de belangrijke ontwikkelingen die het internet daarna heeft doorgemaakt. Ook is SURF actief geweest in technische werkgroepen rond het internet, en in de internet governance.

Hierbij de input van SURF op de consultatie regulering van online content. Zie ook de SURF publicatie *Een open toegankelijk en betrouwbaar internet*: <https://www.surf.nl/position-paper-een-open-toegankelijk-en-betrouwbaar-internet>

Wij onderschrijven ook de input op deze consultatie van AMS-IX.

1. Herijk het Nederlandse internetbeleid

‘Schadelijke online content’ is een ten dele subjectief begrip dat voortkomt uit de waarden van degene die de content beoordeelt, en het is dus ook de vraag waar het advies de grens wil trekken: bij het schenden van mensenrechten, bij het in gevaar brengen van de (inter)nationale veiligheid of bij onwelgevallige content. Het is niet duidelijk wat precies de aanbeveling is en wat precies valt onder het Nederlandse internetbeleid, maar er wordt minder gerekend op zelfregulering.

Voor wat betreft de grote aanbieders is dat een terechte keuze: we moeten voorkomen dat grote (buitenlandse) spelers en platforms (bijv. Twitter en Facebook) bepalen wat wel en niet mag (in bv publiek debat). Die taak ligt bij de overheid, maar voor content betreft dat niet alleen of specifiek het online domein: online en offline gelden voor content dezelfde regels. Wel kan de Nederlandse overheid een goede inrichting en governance van het internet stimuleren.

Tijdens een rondetafelgesprek in de Tweede Kamer over marktdominantie van internet- en technologiebedrijven brachten we enkele jaren geleden al in dat een beperkt aantal platforms een te grote invloed heeft op opinievorming en cultuur, waarbij we als voorbeeld gaven dat Facebook de prachtige interactieve documentaire Jheronimus Bosch, De Tuin der Lusten een tijdje heeft geblokkeerd

wegens aanstootgevende content: blote billen op een schilderij uit 1515! Erik Huizer bracht ook in:

De afweging wat maatschappelijk en juridisch aanvaardbaar is moet door de eigen rechtsstaat worden gemaakt. De overheid kan daarbij helpen door zelf criteria op te stellen, waarmee bepaald kan worden wat nepnieuws en haat zaaien is. Het is belangrijk dat de democratische controle gehandhaafd blijft.

Dit geldt wat ons betreft nog steeds. De volledige inbreng van Erik Huizer voeg ik als bijlage toe. Ook het WRR-rapport *De publieke kern van het internet* (2015) heeft hierover zinnige dingen gezegd, die nog steeds gelden. Daarnaast moeten we een duidelijk onderscheid maken tussen vorderen en vraag: overheden die bevoegdheden hebben om te vorderen, mogen niet vragen, omdat er geen onduidelijkheden mogen bestaan of iets een vraag of een vordering is. Verder kunnen ook overheden terecht bij een meldpunt.

Dat de kennis over het functioneren van het internet bij vakministeries, parlement etc. vergroot wordt, juichen we vooral toe. Zorg dat dit dan over de breedte geïmplementeerd wordt met ook aandacht en begrip voor de governance van het internet, digitale infrastructuren (incl. nationale belangen), publieke waarden. Dit gaat verder dan alleen weerbaarheid ten aanzien van schadelijke online content. Zie ook onze reactie op aanbeveling 3.

2. Verdedig en bevorder het open en vrije karakter van het internet op basis van democratische en rechtstatelijke waarden.

‘Wat past bij de eigen waarden’ is voor andere landen een reden om hun internet af te schermen, dus waar zit de grens met wat het advies beoogt? Het uitgangspunt voor Nederland moet blijven een open en vrij internet, met behoud van bescherming van de mensenrechten. Dat is algemener dan ‘onze waarden’, die subjectief zijn en per (politieke) groepering kunnen verschillen. Overheden en andere partijen moeten zich onthouden van, of zeer terughoudend zijn bij activiteiten die ingrijpen op de publieke kern van het internet of die consequenties hebben voor de betrouwbaarheid van het internet en de privacy van gebruikers of activiteiten die leiden tot de versplintering van het internet.

3. Versterk de Nederlandse vertegenwoordiging in internationale internetorganisaties.

Het is maar een dunne scheidslijn van online content naar (overheids)ingrijpen op de internet governance. Het is daarom enorm belangrijk om internationaal invloed te blijven uitoefenen op de internet governance, om zo een open, toegankelijk en betrouwbaar internet te beschermen. Daarbij gaat het niet alleen om vertegenwoordiging vanuit de Nederlandse overheid, maar ook vanuit not-for-profit en publieke organisaties. Daarnaast is het nuttig als de overheidsvertegenwoordiging in de voorbereiding gebruik maakt van de kennis en inbreng van not-for-profit en maatschappelijke organisaties. Richt hiertoe bijvoorbeeld een klankbordgroep in voor internet governance.

Het internet is een *common good*, dat geen eigenaar heeft. Dat betekent dat organisaties en individuen zich - ook zonder een direct belang bij het functioneren

van het internet - inzetten voor een goed functionerend internet. Deze balans is ook nodig als tegenwicht tegen de invloed van staten of grote commerciële partijen.

De Nederlandse vertegenwoordiging in de internationale governance van het internet en de technische expertgroepen is de afgelopen jaren afgenomen, terwijl die van de big tech en andere landen met andere denkbeelden is toegenomen.

Voor onze eigen publieke organisatie geldt dat ook: enerzijds door pensionering en vertrek van onze internetpioniers, anderzijds door het wegvallen van financiële middelen om deze taak op ons te nemen. Onder andere door een verschuiving van onze geldstromen van EZK naar OCW zijn is ook de focus wat gewijzigd: meer gericht op de doelgroep, minder op de *common good* of nationaal belang. SURF heeft daarop nog wel wat bij te dragen, maar de financiële ruimte ontbreekt. Gericht beleid vanuit de Nederlandse overheid kan helpen om niet alleen de vertegenwoordiging vanuit de overheid zelf, maar ook vanuit publieke organisaties die kennis in huis hebben, weer op een beter niveau te brengen.

Overigens wordt gerefereerd aan Nederland als een van de belangrijkste internetknooppunten ter wereld met een goed ontwikkelde internetinfrastructuur. Ook hiervoor is vanuit de overheid aandacht en beleid nodig: want ook hiervoor geldt dat niemand een direct belang heeft bij bijvoorbeeld het binnenhalen van nieuwe zeekebls, maar het is (op de langere termijn) wel een nationaal belang, om die goede positie te behouden. Een actieve rol en stimulans vanuit de overheid is noodzakelijk om de Nederlandse concurrentiepositie binnen Europa te behouden en daarmee ook het Nederlandse vestigingsklimaat veilig te stellen.

4. Stimuleer internationale normstelling voor de aanpak van schadelijke online content met een stevige verankering in bestaande mensenrechtenstandaarden.

Hoewel het zeker van belang is om binnen Europa samen op te trekken om ook internationaal sterker te staan, moet Nederland ook zelf een leidende rol nemen in wereldwijde multistakeholder-organisaties. Daarbij moet afgewogen worden wat de overheid zelf doet, en waar ze (publieke en not-for-profit) organisaties stimuleert en ondersteunt om vanuit de Nederlandse normen en waarden te blijven strijden voor een open, toegankelijk en betrouwbaar internet. Zie ook onze opmerkingen bij aanbeveling 2.

5. Initieer maatregelen gericht op transitie en toezicht

Zie onze opmerkingen bij aanbeveling 1.

Het advies beschrijft dat de overheid niet meer kan ontkomen aan het ontwikkelen van vormen van regulering met het oog op de bescherming van schadelijke online content. Maar in feite verschillen de afwegingen voor online content niet van die in de offlinewereld. Dit maakt het des te belangrijker om de verantwoordelijkheden niet eenzijdig bij (commerciële) partijen van de digitale infrastructuur te beleggen. Er is juist een taak voor de overheid in de beleidsvorming over wat schadelijke content is (online is daarbij niet anders dan offline) en uiteindelijk voor de rechterlijke macht bij het beoordelen daarvan.

Daarnaast is het goed om de ontwikkeling van coregulering door te zetten. In de sector is een abuse gedragscode ontwikkeld, waarin o.a. staat dat partijen bereikbaar moeten zijn en actie moeten ondernemen. Het toezicht richting hosters etc moet toezien op de coregulering. Dit betekent: niet een bedrijf beboeten om eventuele illegale content, maar om het niet naleven van de gedragscode en de zorgplicht. Deze aanpak lijkt zijn vruchten af te leveren, en is een voorbeeld voor de landen om ons heen.

6. Stimuleer value sensitive design en digital commons

De techniek an sich is niet goed of fout, maar de toepassing kan dat wel zijn. En platformisering en ontwikkelingen van AI-toepassingen stelt ons voor nieuwe uitdagingen en vraagstukken rond publieke waarden. Deze zijn belangrijk en verdienen de aandacht van de overheid en stimulans door de overheid, bijvoorbeeld voor onderzoeksprogramma's (zoals in het advies genoemd) of initiatieven binnen de publieke sectoren die kunnen leiden tot een betere balans tussen vraag en aanbod, tussen markt en eindgebruiker etc. Ook voor onderzoeksprogramma's voor nieuwe internettechnologieën en -toepassingen die bijvoorbeeld privacy of security by design (of andere publieke waarden) borgen, is het nodig dat de overheid middelen beschikbaar stelt.

7. Betrek onafhankelijke nationale expertorganen bij de beoordeling van schadelijke online content.

Dit is zeker een goed idee, met ook daarbij een multi-stakeholder aanpak, waarbij ook de digitale infrastructuur (zowel publiek als privaat) aan tafel moet zitten. Anders dreigen oplossingen te worden bedacht die niet of niet goed uitvoerbaar zijn, of waarbij verantwoordelijkheden bij de verkeerde partijen worden belegd. Dit kan wel bijdragen als een praktische uitwerking van adviezen 2 & 4. Het opstellen van kaders en criteria kan samen met andere partijen gebeuren, maar de toegang tot onafhankelijke toetsing in een concreet geval moet wel nog gewaarborgd en wellicht gefaciliteerd worden.

8. Pleit voor een zorgplicht voor internetplatformen, onder duidelijke randvoorwaarden.

Zie onze opmerkingen bij 2,4 en 5.

9. Maak de gebruikersvoorwaarden van internetplatformen mensenrechten-inclusief.

Zie onze opmerkingen bij 1 en 2 (en 4,5,8). Overigens is dit weinig concreet. De uitwerking van de zorgplicht (8) kan een meer concrete en meer waardevolle aanpassing van gebruiksvoorwaarden met zich meebrengen.

10. Vergroot de digitale weerbaarheid van internetgebruikers.

Dit is belangrijk, maar niet alleen van burgers, maar ook van alle organisaties. Daarnaast dient er wel een toets plaats te vinden op verzoeken tot het verwijderen van schadelijke content, wanneer dat niet duidelijk volgt uit bestaande wet- en

regelgeving. Het is natuurlijk niet de bedoeling dat iedereen onwettige content zomaar kan laten verwijderen.